

मालुक्यपुत्तलाई उपदेश

To Malunkyaputta
Mālukyaputtasutta

नेपाली

नेपाली · प्रारम्भिक अनुवाद · v1

01 वृद्ध भिक्षुको सङ्क्षिप्त उपदेशको अनुरोध

sn35-95-001

त्यस बेला आयुष्मान् मालुक्यपुत्त भगवान्कहाँ जानुभयो ... एकातिर बसेर आयुष्मान् मालुक्यपुत्तले भगवान्लाई यसो भन्नुभयो: “भन्ते, भगवान्ले मलाई सङ्क्षेपमा धर्मको उपदेश दिनुभए राम्रो हुनेथियो। भगवान्बाट धर्म सुनेर म एकलै, अलग्गिएर, अप्रमत्त, साधनामा तत्पर र दृढसङ्कल्प भएर विहार गर्न सकूँ।”

sn35-95-002

“मालुक्यपुत्त, अब यहाँ हमीले युवा भिक्षुहरूलाई के भन्ने? जबकि तिमी, भिक्षु, जीर्ण, वृद्ध, बुढा, लामो उमेर बिताइसकेका र जीवनको पछिल्लो अवस्थामा पुगिसकेका भएर पनि सङ्क्षिप्त उपदेश माग्दैछौ!”

sn35-95-003

“भन्ते, म जीर्ण, वृद्ध, बुढो, लामो उमेर बिताइसकेको र जीवनको पछिल्लो अवस्थामा पुगेको भए पनि, भगवान्ले मलाई सङ्क्षेपमा धर्मको उपदेश दिनुहोस्; सुगतले मलाई सङ्क्षेपमा धर्मको उपदेश दिनुहोस्। सायद म भगवान्ले भन्नुभएको अर्थ बुझ्न सकूँला; सायद म भगवान्का वचनको उत्तराधिकारी हुन सकूँला।”

02 नदेखिएका विषयमा आसक्ति

sn35-95-004

“मालुक्यपुत्त, तिमी के ठान्छौ? आँखाले जान्न सकिने जुन रूपहरू तिमीले देखेका छैनौ, पहिले कहिल्यै देखेका छैनौ, अहिले पनि देख्दैनौ, र ‘देखूँ’ भन्ने पनि तिमीलाई हुँदैन—के तीप्रति तिमीमा इच्छा, राग वा प्रेम छ?” “छैन, भन्ते।”

sn35-95-005

“कानले जान्न सकिने जुन शब्दहरू तिमीले सुनेका छैनौ, पहिले कहिल्यै सुनेका छैनौ, अहिले पनि सुन्दैनौ, र ‘सुनूँ’ भन्ने पनि तिमीलाई हुँदैन—के तीप्रति तिमीमा इच्छा, राग वा प्रेम छ?” “छैन, भन्ते।”

sn35-95-006

“नाकले जान्न सकिने जुन गन्धहरू तिमीले सुँघेका छैनौ, पहिले कहिल्यै सुँघेका छैनौ, अहिले पनि सुँघ्दैनौ, र ‘सुँघूँ’ भन्ने पनि तिमीलाई हुँदैन—के तीप्रति तिमीमा इच्छा, राग वा प्रेम छ?” “छैन, भन्ते।”

sn35-95-007

“जिब्रोले जान्न सकिने जुन रसहरू तिमीले चाखेका छैनौ, पहिले कहिल्यै चाखेका छैनौ, अहिले पनि चाख्दैनौ, र ‘चाखूँ’ भन्ने पनि तिमीलाई हुँदैन—के तीप्रति तिमीमा इच्छा, राग वा प्रेम छ?” “छैन, भन्ते।”

sn35-95-008

“शरीरले जान्न सकिने जुन स्पर्शनीय विषयहरू तिमीले छोएका छैनौ, पहिले कहिल्यै छोएका छैनौ, अहिले पनि छुँदैनौ, र ‘छोऊँ’ भन्ने पनि तिमीलाई हुँदैन—के तीप्रति तिमीमा इच्छा, राग वा प्रेम छ?” “छैन, भन्ते।”

sn35-95-009

“मनले जान्न सकिने जुन मानसिक विषयहरू तिमीले जानेका छैनौ, पहिले कहिल्यै जानेका छैनौ, अहिले पनि जान्दैनौ, र ‘जानूँ’ भन्ने पनि तिमीलाई हुँदैन—के तीप्रति तिमीमा इच्छा, राग वा प्रेम छ?” “छैन, भन्ते।”

03 अनुभवमा अनुभव मात्र

sn35-95-010

“मालुक्यपुत्त, देख्न, सुन्न, अनुभूत गर्न र जान्न सकिने विषयहरूमा तिम्रा लागि देखिएकोमा देखिएको मात्र हुनेछ; सुनिएकोमा सुनिएको मात्र हुनेछ; अनुभूतमा अनुभूत मात्र हुनेछ; जानेकामा जानेको मात्र हुनेछ। मालुक्यपुत्त, जब देख्न, सुन्न, अनुभूत गर्न र जान्न सकिने विषयहरूमा तिम्रा लागि देखिएकोमा देखिएको मात्र हुनेछ; सुनिएकोमा सुनिएको मात्र हुनेछ; अनुभूतमा अनुभूत मात्र हुनेछ; जानेकामा जानेको मात्र हुनेछ, तब तिमी त्यससँग आबद्ध हुँदैनौ। मालुक्यपुत्त, जब तिमी त्यससँग आबद्ध हुँदैनौ, तब तिमी त्यहाँ हुँदैनौ। मालुक्यपुत्त, जब तिमी त्यहाँ हुँदैनौ, तब तिमी न यहाँ, न उता, न त यी दुईको बीचमा हुन्छौ। यही दुःखको अन्त हो।”

04 स्मृति चुक्दा दुःखको सञ्चय

sn35-95-011

“भन्ते, भगवान्ले सङ्क्षेपमा भन्नुभएको यस वचनको विस्तृत अर्थ मैले यसरी बुझेको छु:

sn35-95-012

रूप देखेर स्मृति चुक्दा, प्रिय लाग्ने निमित्तमा ध्यान दिँदा, रागले रङ्गिएको चित्तले अनुभव गर्छ, र त्यसैलाई समातेर रहन्छ। त्यसका रूपबाट उत्पन्न हुने अनेक वेदनाहरू बढ्दै जान्छन्; लालसा र मनस्तापले उसको चित्तलाई आघात पुऱ्याउँछन्। यसरी दुःख थुपार्ने व्यक्ति निर्वाणबाट टाढा रहेको भनिन्छ।

sn35-95-013

शब्द सुनेर स्मृति चुक्दा, प्रिय लाग्ने निमित्तमा ध्यान दिँदा, रागले रङ्गिएको चित्तले अनुभव गर्छ, र त्यसैलाई समातेर रहन्छ। त्यसका शब्दबाट उत्पन्न हुने अनेक वेदनाहरू बढ्दै जान्छन्; लालसा र मनस्तापले उसको चित्तलाई आघात पुऱ्याउँछन्। यसरी दुःख थुपार्ने व्यक्ति निर्वाणबाट टाढा रहेको भनिन्छ।

sn35-95-014

गन्ध सुँघेर स्मृति चुक्दा, प्रिय लाग्ने निमित्तमा ध्यान दिँदा, रागले रङ्गिएको चित्तले अनुभव गर्छ, र त्यसैलाई समातेर रहन्छ। त्यसका गन्धबाट उत्पन्न हुने अनेक वेदनाहरू बढ्दै जान्छन्; लालसा र मनस्तापले उसको चित्तलाई आघात पुऱ्याउँछन्। यसरी दुःख थुपार्ने व्यक्ति निर्वाणबाट टाढा रहेको भनिन्छ।

sn35-95-015

रस चाखेर स्मृति चुक्दा, प्रिय लाग्ने निमित्तमा ध्यान दिँदा, रागले रङ्गिएको चित्तले अनुभव गर्छ, र त्यसैलाई समातेर रहन्छ। त्यसका रसबाट उत्पन्न हुने अनेक वेदनाहरू बढ्दै जान्छन्; लालसा र मनस्तापले उसको चित्तलाई आघात पुऱ्याउँछन्। यसरी दुःख थुपार्ने व्यक्ति निर्वाणबाट टाढा रहेको भनिन्छ।

sn35-95-016

स्पर्श पाएर स्मृति चुक्दा, प्रिय लाग्ने निमित्तमा ध्यान दिँदा, रागले रङ्गिएको चित्तले अनुभव गर्छ, र त्यसैलाई समातेर रहन्छ। त्यसका स्पर्शबाट उत्पन्न हुने अनेक वेदनाहरू बढ्दै जान्छन्; लालसा र मनस्तापले उसको चित्तलाई आघात पुऱ्याउँछन्। यसरी दुःख थुपार्ने व्यक्ति निर्वाणबाट टाढा रहेको भनिन्छ।

मानसिक विषय जानेर स्मृति चुक्दा, प्रिय लाग्ने निमित्तमा ध्यान दिँदा, रागले रङ्गिएको चित्तले अनुभव गर्छ, र त्यसैलाई समातेर रहन्छ। त्यसका मानसिक विषयबाट उत्पन्न हुने अनेक वेदनाहरू बढ्दै जान्छन्; लालसा र मनस्तापले उसको चित्तलाई आघात पुऱ्याउँछन्। यसरी दुःख थुपार्ने व्यक्ति निर्वाणबाट टाढा रहेको भनिन्छ।

05 स्मृतिवान् हुँदा दुःखको क्षय

ऊ रूपहरूप्रति राग राख्दैन, रूप देख्दा स्मृतिवान् हुन्छ; विरक्त चित्तले अनुभव गर्छ, र त्यसलाई समातेर बस्दैन। उसले यसरी रूप देख्दा, वेदना पनि अनुभव गर्दा, दुःख क्षय हुन्छ, सञ्चित हुँदैन; यसरी ऊ स्मृतिवान् भएर चल्छ। यसरी दुःखको सञ्चय घटाउने व्यक्ति निर्वाणको नजिक रहेको भनिन्छ।

ऊ शब्दहरूप्रति राग राख्दैन, शब्द सुन्दा स्मृतिवान् हुन्छ; विरक्त चित्तले अनुभव गर्छ, र त्यसलाई समातेर बस्दैन। उसले यसरी शब्द सुन्दा, वेदना पनि अनुभव गर्दा, दुःख क्षय हुन्छ, सञ्चित हुँदैन; यसरी ऊ स्मृतिवान् भएर चल्छ। यसरी दुःखको सञ्चय घटाउने व्यक्ति निर्वाणको नजिक रहेको भनिन्छ।

ऊ गन्धहरूप्रति राग राख्दैन, गन्ध सुँघ्दा स्मृतिवान् हुन्छ; विरक्त चित्तले अनुभव गर्छ, र त्यसलाई समातेर बस्दैन। उसले यसरी गन्ध सुँघ्दा, वेदना पनि अनुभव गर्दा, दुःख क्षय हुन्छ, सञ्चित हुँदैन; यसरी ऊ स्मृतिवान् भएर चल्छ। यसरी दुःखको सञ्चय घटाउने व्यक्ति

निर्वाणको नजिक रहेको भनिन्छ।

sn35-95-021

ऊ रसहरूप्रति राग राख्दैन, रस चाख्दा स्मृतिवान् हुन्छ; विरक्त चित्तले अनुभव गर्छ, र त्यसलाई समातेर बस्दैन। उसले यसरी रस चाख्दा, वेदना पनि अनुभव गर्दा, दुःख क्षय हुन्छ, सञ्चित हुँदैन; यसरी ऊ स्मृतिवान् भएर चल्छ। यसरी दुःखको सञ्चय घटाउने व्यक्ति निर्वाणको नजिक रहेको भनिन्छ।

sn35-95-022

ऊ स्पर्शहरूप्रति राग राख्दैन, स्पर्श पाउँदा स्मृतिवान् हुन्छ; विरक्त चित्तले अनुभव गर्छ, र त्यसलाई समातेर बस्दैन। उसले यसरी स्पर्श पाउँदा, वेदना पनि अनुभव गर्दा, दुःख क्षय हुन्छ, सञ्चित हुँदैन; यसरी ऊ स्मृतिवान् भएर चल्छ। यसरी दुःखको सञ्चय घटाउने व्यक्ति निर्वाणको नजिक रहेको भनिन्छ।

sn35-95-023

ऊ मानसिक विषयहरूप्रति राग राख्दैन, मानसिक विषय जान्दा स्मृतिवान् हुन्छ; विरक्त चित्तले अनुभव गर्छ, र त्यसलाई समातेर बस्दैन। उसले यसरी मानसिक विषय जान्दा, वेदना पनि अनुभव गर्दा, दुःख क्षय हुन्छ, सञ्चित हुँदैन; यसरी ऊ स्मृतिवान् भएर चल्छ। यसरी दुःखको सञ्चय घटाउने व्यक्ति निर्वाणको नजिक रहेको भनिन्छ।

06 भगवान्को पुष्टि

sn35-95-024

भन्ते, भगवान्ले सङ्क्षेपमा भन्नुभएको यस वचनको विस्तृत अर्थ मैले यसरी बुझेको छु।”

“साधु, साधु, मालुक्यपुत्त! मालुक्यपुत्त, मैले सङ्क्षेपमा भनेको विस्तृत अर्थ तिमिले यसरी बुभन्नु राम्रो हो:

‘रूप देखेर स्मृति चुक्दा, प्रिय लाग्ने निमित्तमा ध्यान दिँदा, रागले रङ्गिएको चित्तले अनुभव गर्छ, र त्यसैलाई समातेर रहन्छ। त्यसका रूपबाट उत्पन्न हुने अनेक वेदनाहरू बढ्दै जान्छन्; लालसा र मनस्तापले उसको चित्तलाई आघात पुऱ्याउँछन्। यसरी दुःख थुपार्ने व्यक्ति निर्वाणबाट टाढा रहेको भनिन्छ। ... ऊ मानसिक विषयहरूप्रति राग राख्दैन, मानसिक विषय जान्दा स्मृतिवान् हुन्छ; विरक्त चित्तले अनुभव गर्छ, र त्यसलाई समातेर बस्दैन। उसले यसरी मानसिक विषय जान्दा, वेदना पनि अनुभव गर्दा, दुःख क्षय हुन्छ, सञ्चित हुँदैन; यसरी ऊ स्मृतिवान् भएर चल्छ। यसरी दुःखको सञ्चय घटाउने व्यक्ति निर्वाणको नजिक रहेको भनिन्छ।’

मालुक्यपुत्त, मैले सङ्क्षेपमा भनेको वचनको विस्तृत अर्थ यसरी बुभन्नुपर्छ।”

07 एकान्त अभ्यास र अर्हत्त्व

तब आयुष्मान् मालुक्यपुत्त भगवान्को वचनमा आनन्दित हुँदै अनुमोदन गरेर आसनबाट उठ्नुभयो, भगवान्लाई अभिवादन गर्नुभयो, उहाँलाई दायौँ पारेर प्रदक्षिणा गरी प्रस्थान गर्नुभयो।

त्यसपछि आयुष्मान् मालुक्यपुत्त एकलै, अलग्गिएर, अप्रमत्त, साधनामा तत्पर र दृढसङ्कल्प भएर विहार गर्दा धेरै समय नबित्दै, जुन उद्देश्यका लागि कुलपुत्रहरू घरबाट बेघर भई सम्यक् प्रव्रजित हुन्छन्, त्यो अनुपम ब्रह्मचर्यजीवनको परिपूर्णता यही जीवनमा आफैं प्रत्यक्ष जानेर, साक्षात्कार गरेर प्राप्त गरी विहार गर्नुभयो। उहाँले प्रत्यक्ष जान्नुभयो: “जन्म क्षीण भयो, ब्रह्मचर्यजीवन पूरा भयो, गर्नुपर्ने काम गरियो; अब फेरि यस प्रकारको अस्तित्वमा आउनु छैन।” यसरी आयुष्मान् मालुक्यपुत्त पनि अर्हत्तरूमध्ये एक हुनुभयो।

Sources & attribution

Pāli · Mahāsaṅgīti Tipiṭaka Buddhavasse 2500, SuttaCentral / bilara-data

<https://suttacentral.net/sn35.95/pli/ms>

Ancient Pāli root: public domain; SuttaCentral-created Bilara contributions: CC0 1.0 unless otherwise specified

English · Thanissaro Bhikkhu, Access to Insight (BCBS Edition)

<https://www.accesstoinsight.org/tipitaka/sn/sn35/sn35.095.than.html>

CC BY-NC 4.0 · noncommercial use

Consultation source; English text is not included in this edition.

Consultation source (English not selected): © 2005 Thanissaro Bhikkhu. Access to Insight (BCBS Edition), revised 2013-11-30. CC BY-NC 4.0. Discourse wording and editorial brackets retained; HTML removed, whitespace normalized and semantic passage boundaries added.

<https://www.accesstoinsight.org/tipitaka/sn/sn35/sn35.095.than.html>. ATI English translation consulted as a reference; not included in this edition. Modern translation rights are preserved.

Access to Insight license: The consulted English source remains licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0). Preserve attribution, the license link and an indication of changes.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Pāli source and changes: The Mahāsaṅgīti Pāli root text is public domain, supplied by SuttaCentral / bilara-data under CC0 1.0. Roman Pāli was mechanically transliterated to Devanagari, with source passage IDs retained. No project restriction is added to that public-domain material.

<https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/>.

Editorial status: Any included Nepali and Hindi text is an AI-generated draft, prepared using the Pāli with consultation of the ATI English edition. These drafts have not yet been validated by the project editor or language experts. Alignment is by sentence or meaning group, with broader groups where source editions abbreviate or reorder repetitions.

Nepali and Hindi are independent direct-from-Pāli drafts, not translations of the English edition. No editorial or language-expert validation is claimed. Existing-translation and reuse decisions are recorded in `/content/research/sn35-95-sources.md`.

English: © 2005 Thanissaro Bhikkhu; Access to Insight (BCBS Edition), revised 2013-11-30, CC BY-NC 4.0. English discourse words, punctuation, brackets and footnote markers are retained. Source translator and institutions do not endorse this project.

ATI English translator's note [1] (© 2005 Thanissaro Bhikkhu; CC BY-NC 4.0): It is possible, of course, to have desire for a sight that one has not seen. Strictly speaking, however, the desire is not "there" at the unseen sight. Rather, it's there at the present idea of the unseen sight. This distinction is important for the purpose of the practice.

ATI English translator's note [2] (© 2005 Thanissaro Bhikkhu; CC BY-NC 4.0): See Ud 1.10, where the Buddha gives these same instructions to Bahiya of the Bark-cloth.

This is SN35.95 Mālukyaputtasutta, not MN63, which already appears separately in the library. The selected root spells the name Mālukyaputta; ATI's published English title/spelling Malunkyaputta is retained.

All Pāli discourse-body segments sn35.95:1.1–42.4 occur once in source order. Three title IDs :0.1–0.3 and final recitation number :42.5 are excluded as metadata. The opening root's ...pe... is preserved as an ellipsis in the drafts; ATI independently expands the greeting and includes ardent & resolute.

The independent Nepali/Hindi questions follow *na ca te hoti passeyyanti* (no thought or inclination “I might see”), while ATI renders this as sights that are not to be seen by you. Neither edition was silently changed to match the other.

ATI English prints all six questions but abbreviates four middle sensory verses in each cycle with ellipses. The selected Pāli prints all twelve sensory verse pairs in the elder’s explanation; the drafts retain all twelve in full. Those English ellipses are aligned to broader complete semantic passages rather than invented English words.

The Buddha’s repeated verse sequence is itself abbreviated by the selected root at sn35.95:38.7 (...pe...). The drafts retain the printed first negative and final positive stanzas with an ellipsis; ATI’s editorial statement [The Buddha then repeats the verses.] remains unchanged.

Na tena / na tattha are terse and context-dependent, rendered cautiously as not being bound/connected in relation to that / not being there. They are not translated as annihilation or as a doctrine of a permanent observer. *Muta* designates smell, taste and touch; *dhamma* in the sixfold sensory list is a mentally cognizable object, not exclusively doctrine.

In the verses *vedeti* remains experiences/feels, not automatically knows. *Nimitta* is the attended feature or sign; *piya* is endearing/agreeable. *Viheṣā* is mental vexation/distress here, rendered *मनस्ताप*, not an allegation of physical violence. In the positive verses the implicit subject of *khīyati nopaṇīyati* is understood as suffering in light of the following *apacinato dukkham*; this interpretive clarification requires editorial review.

The final liberation formula *nāparaṃ itthattāya* is rendered as no further coming to this condition, not denial of an external world. *Brahmacariya* denotes the whole spiritual life, not sexual abstinence alone.

Licenses and permitted reuse

Project teaching content: Copyright © 2026 dharma.media, only for project contributions in which copyright is held. To the extent dharma.media holds copyright or related rights in project-authored editorial contributions and any included Nepali/Hindi drafts, captions, alignment annotations or illustrations, those contributions are offered under CC BY-NC 4.0. Credit dharma.media, identify the edition and changes, and preserve all supplied source, copyright, license and disclaimer notices. No exclusive rights are claimed in ancient teachings, public-domain material, facts or AI output to the extent it is not legally protectable. CC BY-NC 4.0 legal code.

Software and collections: MIT applies to the website software, not all contents of this PDF. This PDF is a collection whose texts, fonts and optional illustrations retain their separate licenses; it is not an unrestricted MIT or CC0 work. Project license-page deployment URL: <https://dharma.media/licenses.html>. Canonical upstream license links here remain available independently of that project deployment.

Fonts embedded in this PDF: Noto Serif Devanagari Regular and Medium carry Copyright 2019 Google Inc. All Rights Reserved. Noto Serif Regular and Bold carry Copyright 2015-2021 Google LLC. All Rights Reserved. The preserved upstream static-font notice is Copyright 2018 The Noto Project Authors (github.com/googlei18n/noto-fonts). All four embedded font files are licensed under the SIL Open Font License 1.1 (OFL-1.1). The website's separate variable font carries Copyright 2022 The Noto Project Authors (<https://github.com/notofonts/devanagari>). Upstream notices are retained in the project's assets/fonts directory. Font embedding does not place this document's text under the OFL. <https://openfontlicense.org/open-font-license-official-text/>.

No endorsement: No affiliation or endorsement by Thanissaro Bhikkhu, Access to Insight, SuttaCentral, Google or the Noto Project is implied. AI drafts have not been validated by a language expert; AI illustrations are interpretations, not historical records.

Dharma · A curated reading library · SN 35.95

Prepared for quiet reading, study, and free distribution.